

A-5

ТУТОРСТВО - ОБРАЗОВЕН МОДЕЛ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ СО ПОСЕБНИ ОБРАЗОВНИ ПОТРЕБИ И ПОПРЕЧЕНОСТИ ВО ОСНОВНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ**Крстаноска М., Томевска-Илиевска Е., Трајковска М.**

Филозофски факултет Скопје, Република Македонија

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Филозофски факултет

Апстракт

Трудот „Туторство - образовен модел за работа со учениците со посебни образовни потреби и попречености во основното воспитание и образование“ се фокусира на пристапите за подобрување на квалитетот на образованието, подобрување на постигањата на учениците со посебни образовани потреби во училиштето и улогата на туторот како посредник во меѓу институционалната поддршка во однос на вон наставната работа со ученици, неговото незаменливо место во училиштата, односно неговата улога, значење и придонес во системот на основното воспитание и образование на учениците со посебни образовани потреби.

Главна цел на ова истражување е да се утврдат образовните модели и ефикасноста од туторската работа на учениците со посебни образовани потреби и потребата од меѓуинституционална поддршка на оваа категорија. Истражувањето се карактеризира со квалитативни и квантитативни особености, и се користат следните техники на истражување, и тоа: анкетирање и интервјуирање, при што добиените истражувачки податоци се обработуваат со квалитативна и квантитативна анализа.

Преку ова истражување констатирано е дека релевантните институции имаат ист став за оваа функција, ја сметаат за потребна, корисна и ефективна. На овој начин, барем делумно, се оправдува потребата и важноста на туторите. Туторот е личност која придонесува кон развивање на инклузивното образование во училиштата каде има ученици со различни профили и попречености. Заклучно со добиените податоци од истражувањето, нагласена е поголема потреба од организирање на подобри обуки, обука за млади почетни наставници во оваа област и пред сè, обучување и едуцирање на тутори кои немаат доволно добро стекнато професионално знаење во областа на специјалното образование. Се смета дека во иднина може да се очекува популаризација на оваа професија за туторство, не само во основното образование на ученици со посебни образовани потреби и попречености, туку во образованието воопшто и за секого, во основното образование, средното образование и високото образование.

Клучни зборови: туторство, посебни образовни потреби, наставници, инклузивно образование, меѓуинституционална поддршка.

Вовед

Туторството е од голема потреба и е неопходен помошник во воспитно-образовниот процес, а особено во основното образование, кое доведува до стекнување и дополнување на знаења и се јавува како посредник помеѓу училиштето и семејството.

Во контекст на подетално елаборирање на истражувачкиот предмет потребно е прво да се претстави концептот на туторство од различни автори. Behr (1990, 9) туторството го дефинира како „надзор над учениците што се приватно организирани и финансирани од родители надвор од редовното време на наставата.“ Според Krüger (1991), туторството треба да значи „училница или заедница, но воннаставни, повеќе или помалку редовни и најчесто привремено насочени кон дополнување на недостатоците во изведбата на наставата во училиницата.“ Kowalczyk/Ottich (2006, 85), исто така, го дефинира туторството како часови што се одржуваат по училишните часови, покрај редовните училишни часови, повеќе или помалку редовно и често привремено, а имаат за цел да обезбедат успех по часовите во училиште и се користи за предавање тематски единици. (Dohmen, Erbes, Fuchs, & Günzel, 2007, 16)

Туторството како модел за инклузивно образование

Вклучувањето на туторството како модел во инклузивното образование за образовна поддршка на учениците со посебни образовни потреби, обезбедува пристап на учениците со попреченост до редовните училиници, без разлика на расата, јазикот, класата, географската локација и попреченоста, со цел да им се обезбеди правично и ефективно образование кое одговара на нивните потреби како ученици. Според Водичот за работа на училишниот инклузивен тим (2020), инклузијата вклучува модифицирање на образовните содржини, приоди, организација и стратегии за да се овозможи квалитетно образование за сите. Инклузијата не е само обезбедување на пристап на учениците со попреченост до редовните училиници. Тоа значи на сите ученици без разлика на расата, јазикот, класата, географската локација и попреченоста, да им се обезбеди правично и ефективно образование кое одговара на нивните потреби како ученици. (Thousand, Burchard, 1990)

Според Концепцијата за инклузивно образование, земајќи ги предвид индивидуалните потреби за развој на учениците и овозможувајќи еднакви можности за остварување на правата на секое дете за развој и квалитетно образование се даваат насоките за вклучување, развој и образование на следните групи ученици со посебни образовни потреби: ученици со попреченост, ученици со нарушување во однесувањето или емоционални проблеми или со специфични тешкотии во учењето, ученици кои потекнуваат од неповолни социоекономски, културни, и јазични депримира-

ни средини, ученици со здравствени или комплексни потреби, ученици со странско државјанство, или без државјанство, деца бегалци, ученици кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возраст и ученици и од други ранливи категории кои од различни причини бараат посебна поддршка и грижа во текот на воспитно-образовниот процес.

Туторот обезбедува поддршка за компензација на нивните недостатоци во знаењето и во рамките на исполнувањето на содржината преку дијагностицирање на досегашното стекнато знаење и дијагностицирање на стекнатото знаење за време на таторската работа преку дијагностички тестови.

Основните училишта во соработка со невладините организации обезбедуваат модели за поддршка во учењето, преку вклученост на стручни лица од разни профили и од воспитно-образовниот кадар, но и со искористување на ресурсите кои постојат на ниво на локална самоуправа. Преку овие модели се придонесува за олеснување и помагање на процесот на имплементирање на инклузивното образование во неколку области:

- ресурсни услуги во училиштата во форма на обука и ангажирање на образовни и лични асистенти, стручни лица во инклузивни тимови, поддршка на воспитно-образовниот кадар, поддршка на ученици и родители/старатели во инклузивното образование од страна на тутор;
- ресурсни услуги во заедницата преку консултативни услуги за сите чинители во инклузивното образование (единици на локална самоуправа, граѓански сектор, меѓоопштински центри за социјална работа, здравствени установи и сл.);
- модифицираната наставна програма се подготвува за секој воспитно-образовен период на основното воспитание и образование и со неа се определуваат резултатите од учење, базирани на компетенциите со кои треба да стекнат и развијат самостојност, личен развој и социјални односи;
- училиштата со поддршка од страна на невладиниот сектор располагаат со услуги и опрема за да излезат во пресрет на учениците со високо ниво на потреба за поддршка, кое ќе им овозможи да се фокусираат на нивните индивидуални потреби;
- училиштата со невладините организации за поддршка на учењето даваат поддршка на учениците со посебни образовни потреби, инклузивниот тим од општинските основни училишта кои реонски ги покриваат, а се во функција на стекнувањето на знаењата и развивањето на вештините во согласност со различните потреби на учениците;
- обезбедуваат помош и поддршка при адаптација на средината, учествуваат во изработка на индивидуален образовен план, при изработка на специфични наставни средства и помагала.

Започнувањето со активностите за дополнителна турска работа во основните училиштата, која е наменета за имплементирање конструктивни идеи, методи и техники во работата со учениците на кои им е потребна дополнителна помош, е поддржана и е од корист на невладините организации, училиштата и учениците, и значително корисно влијание врз кохезијата на наставниците, унапредување на квалитетот на наставата и подобрување на успехот на учениците. Со оглед на новитетот на профилот на турот за професионално вметнување во системот на образованието, очекувано е дека недостасуваат модели на работа и пракса за ефективна имплементација на турското, низа процедури и дополнителни ресурси и материјали за поддршка на активностите за време на дополнителната турска настава од сите засегнати страни, како резултат на меѓуинституционална поддршка.

Работата на турот од Министерството за образование и наука е опишана како двигател во образованието за да обезбеди образование за ученици со посебни образовни потреби и учениците од ранливите категории, претставувајќи поддршка на помош, претставувајќи услуги за поддршка што овозможуваат подобро образование.

Турите треба да ги поврзат учениците со претходното знаење, животното искуство и нивните интереси со наклонети цели и планираат настава според развојните карактеристики на учениците. Тие треба да планираат и да подготвуваат наставни активности и материјали за учење на учениците приспособени на нивните потреби, да им помогнат на учениците за полесно разбирање на содржините преку користење на наставни стратегии кои се соодветни на наставниот предмет, преку користење на материјали, ресурси и современи технологии, со цел да го направат предметот достапен. Нивната улога е од витално значење за поттикнување на ентузијазмот и инспирацијата на личноста за учење и изострување на интелигенцијата и мудроста.

Методологија на истражување

Главна цел на ова истражување е да се утврдат образовните модели и ефикасноста од турската работа со учениците со посебни образовни потреби и потребата од меѓуинституционална поддршка на оваа категорија.

Следствено на целта е извлечена општата хипотетска рамка која гласи: Меѓуинституционалната поддршка од релевантните институции позитивно влијае врз утврдувањето на образовните модели и зголемувањето на ефикасноста од турската работа со учениците со посебни образовни потреби. Според општата хипотеза, извлечени се четири посебни хипотези.

X1 - Постои разлика во ставовите и мислењата меѓу наставниците и турите за турската работа со учениците од ромска популација за нејзината ефикасност и корисност.

X2 - Наставниците и таторите сметаат дека преку учество на обуки и други форми на професионален развој ќе придонесат за развивање на компетенциите во наставата со учениците со посебни образовни потреби.

X3 - Постои разлика во начинот на конструирање на микрометодските модели за воннаставната таторска работа, според специфичните потреби, интереси и можности на учениците од ромската популација од страна на сите засегнати страни.

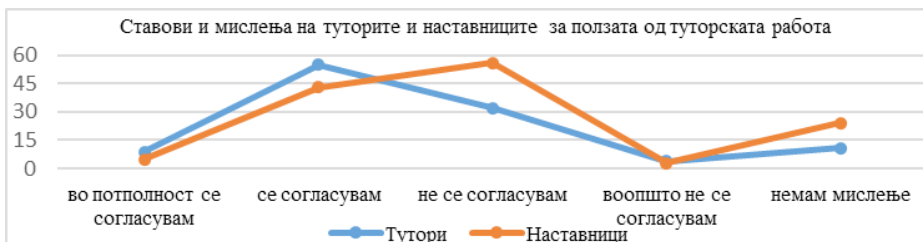
X4 - Таторската работа нуди посебна образовна поддршка која овозможува подобрување на успехот и знаењата на учениците од ромска популација.

Овој труд се карактеризира со квалитативни и квантитативни особености. Во истражувањето се користат следните техники на истражување: анкетирање и интервјуирање, при што добиените истражувачки податоци се обработуваат со квалитативна и квантитативна анализа. Во согласност со поставените задачи, во истражувањето се користат релевантни научни методи со цел да се добијат релевантни научни сознанија: анализа, синтеза, апстракција, генерализација, индукција и дедукција. Истражувањето по својот карактер е дескриптивно, емпириско, современо, квалитативно, квантитативно и индивидуално. Од тие причини опфатени се три целни групи во истражувањето, меѓу кои се 111 татори, 131 одделенски наставници и 2 невладините организации. Инструменти користени во ова истражување се прашалник за татори, прашалник за одделенски наставници и протокол за интервју со претставници од невладини организации.

Интерпретација на резултатите од истражувањето

Во продолжение се прикажани резултатите од истражувањето, претставени табеларно или графички, односно извршена е обработка на податоците на квалитативен и квантитативен начин.

Графикон бр. 1 Ставови и мислења на таторите и наставниците за ползата од таторската работа за постигнување на подобри резултати на учениците



Во согласност со добиените податоци од анкетниот прашалник за таторите и наставниците од прашањето бр. 1, „Воннаставната, таторска работа е многу корисна и дава забележителни резултати при постигањата на

учениците со посебни образовни потреби“, половина од испитаниците 55 % се согласуваат со ова тврдење, додека 32 % не се согласуваат. Мал е бројот на испитаници 9 % , кои одговориле дека во потполност се согласуваат. Воопшто не се согласуваат со овој став 4 % од испитаниците, а 9 % немаат мислење. (графикон бр. 1)

Анализираните податоци во однос на прашањето кое се однесува за „Воннаставната, турска работа е многу корисна и дава забележителни резултати при постигањата на учениците посебни образовни потреби“, голем дел од наставниците, 32,82 % се согласуваат со ова тврдење, додека пак, поголем е бројот на наставници за 10 проценти, 42,75 % кои не се согласуваат. Низок е процентот на наставници 3,82 % кои одговориле дека во потполност се согласуваат. Воопшто не се согласуваат со овој став 2,29 % од испитаниците, а 18,32 % немаат мислење.

Според статистичката анализа на податоците и направениот Хи-квадрат тестот, добиена е вредност од 12,562 на критичко ниво ($P < 0,05$) за четири степени на слобода, а анализата покажува многу поголема вредност од граничната вредност во таблицата за соодветниот број степени на слобода ($df = 4$), и се констатира дека има статистички значајна разлика, во ставовите на турсите и наставниците.

Во однос на прашањето кое се однесува за испитување на мислењата и ставовите на наставниците кадешто е евидентиран значителен напредок кај учениците при реализацијата на дополнителната турска настава се добиени 546 одговори согласно можноста да се одбере повеќе од еден одговор. Најголем процент од анкетираниите испитаници 17,22 % се определиле за тврдењето - подобрување во знаењето на основните математички операции за време на училишната настава и вонучилишни дополнителни турски часови, 15,38 % од нив се изјасниле дека има подобрување во читањето, и дека учениците со леснотија ги изговараат буквите и зборовите. Речиси половина од испитаниците сметаат дека имаат познавање на математичките вештини и елементи за мерење, време и пари, и воочиле подобрување и зголемена концентрација за време на редовната настава. Низок изразен процент од испитаниците одговориле дека евидентирале подобрување на несоодветно однесување и грижата кон наставните и воннаставните задолженија по посетувањето на дополнителната турска настава. Останатиот дел од дадените тврдења, една осмина од испитаниците дале согласност со останатите ставови за евидентиран значителен напредок кај учениците со посебни образовни потреби при реализацијата на дополнителната турска настава.

Според прашањето „Кој задолжителен предмет има најголема потреба да се реализира на дополнителната турска настава и кој се други најчести тешкотии и проблеми со кој се среќаваат учениците со посебни образовни потреби при реализација на истиот, а има значително подобрување во постојните достигнувања во учењето?“ и турсите и наставниците сметаат дека наставните предмети Македонски јазик и Математика имаат

најголема потреба од реализација за време на турската настава. Кај половина од наведените тешкотии со кои се сретнуваат, наставниците забележале подобрување на одредена тема и сегменти кај одредени ученици. Стапката на целосно забележителни резултати од наведените тешкотии со кои се сретнуваат учениците на почетокот од турската настава, па сè до крајот е 1 : 10, односно кај еден ученик има целосно видливи резултати од повеќето наведени тешкотии. Овој размер, невладините организации го сметаат за успешен и дава видливи резултати во постигањата кај ученикот, но потребна е иницијатива за зголемување на овој размер. Со цел да се зголеми оваа стапка на успешност, невладините организации организираат дополнителна турска работа и во текот на летниот период и истата значително помага при подготовка на ученикот при преодот во наредно одделение.

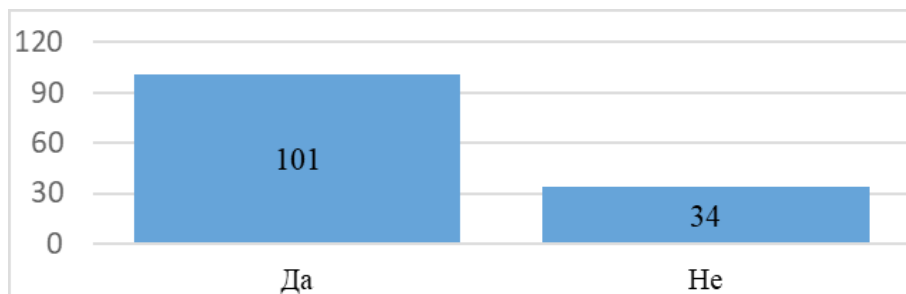
Како најпотребен наставен предмет за реализација е наведен Македонскиот јазик кај учениците од второ и трето одделение. Како дел од тешкотии кои се појавуваат за време на реализација на наставниот предмет Македонски јазик ги наведуваат: непризнавање и слабо разбирање на буквите од македонскиот јазик, тешко изговарање на букви, слогови и зборови, намалени можности за писмено изразување, тешкотии при читање на текст и текстуалните задачи на тест. Несомнено поголемиот дел од испитаниците наведуваат дека еден од проблемите е намалена мотивација за да почнат да учат со разбирање. Само 20 % од одговорите на наставниците имаат согласност и сметаат дека овие тешкотии се надминати, и има значаен и забележителен напредок, но кај дел од учениците била потребна дополнителна турска поддршка во текот на целата учебна година.

Втор значаен наставен предмет кој учениците со посебни образовни потреби имаат потреба да го реализираат за време на турската дополнителна настава е Математика. Како дел од тешкотиите со кои се соочуваат учениците од второ, трето и четврто одделение се ниските знаења и познавање на основните математички операции собирање и одземање.

Турската работа нуди посебна образовна поддршка која овозможува подобрување на успехот и знаењата на учениците. Со цел да се потврди оваа хипотеза и да се добие целосна статистичка слика, се користат сумираните и анализирани резултати од анкетниот прашалник за турските и анкетниот прашалник за наставниците од евидентираниите заокружени категории со највисок процент на застапеност. Со прашањето: „Евидентиран е значителен напредок кај учениците со посебни образовни потреби при реализацијата на дополнителната турска настава. Според Вас, со горенаведеното тврдење во следниве категории на одговори, заокружете само неколку најважни елементи“, изразен е голем процент на одговори на турските (14,95 %) кои сметаат дека има подобрување со зголемено ниво на интерес на учениците за пишување домашни задачи, забележано е значително подобрување во читањето на текстовите и со леснотија ги изговараат буквите и зборовите или 13,99 % и математичките вештини и елементи за

мерење, време и пари (12,54 %). Наставниците воочиле значителен напредок кај учениците во подобрување во знаењето на основните математички операции кај 17,22 % од учениците, 15,38 % од нив се изјасниле дека има подобрување во читањето, со леснотија ги изговараат буквите и зборовите.

Графикон бр. 2 Степен на реализација на обуки/тренинзи од областа на воспитанието и образованието



За тврдењето „Во Вашето училиште се организираат обуки/тренинзи од областа на воспитанието и образованието за учениците посебни образовни потреби“ изразен е висок е процентот на позитивни одговори на 77,10 % од наставниците во однос на тврдењето дека во нивното училиште да се организираат обуки/тренинзи од областа на воспитанието и образованието. Додека пак, речиси една шестина или 22,90 % од наставниците се изјасниле дека не се организираат обуки/тренинзи од областа на воспитанието и образованието за учениците со посебни образовни потреби кои посетуваат дополнителна туторска настава.

Во однос на образовните модели, трите целни групи наведуваат дека немаат конкретни модели за воннаставни планови и програми за туторска настава со која ќе се обезбедува образовна поддршка на учениците и најчесто тие се водат според насоките кои ги дава туторот и училиштето, според општите проценки на туторот, колку брзо се одвива темпото на разработка и совладување на наставните содржини. Но, имаат конципирано повеќе мерки и планови и тие целат туторството да се одвива непречено и успешно, и тоа на следните начини:

- со тестовите за дијагностицирање на дотогашното стекнато знаење, изработени од невладините организации од наставните содржини на учениците, кое се изведува на почетокот на учебната година, со цел елиминирање на познатото и фокусирање на непознатото. Кон крајот на туторскиот период и учебната година, повторно се тестираат сите слабости прикажани на првиот дијагностички тест;
- дел од учесниците на невладините организации споделија информации за план и преземање на мерки кои првенствено се

насочени кон градење на самодовербата и одговорноста на учениците посебни образовни потреби која треба да ја имаат кон училиштето и самите себе;

- како дел од овие планови и мерки, акцентот го пренесуваат преку организирање на обуки за наставници и тутори за да им се обезбедат нови наставни вештини и стратегии што треба да ги направат добри и вешти наставници и тутори и да го подобрат квалитетот на наставата во основните училишта;
- невладините организации овозможуваат консултативни услуги за сите чинители на концептот т.е. поддршка меѓу туторите, наставниците, стручните тимови во училиштето, претставниците на невладините организации, учениците и родителите;
- обезбедување на секаков вид услуги, ресурси, опрема и технички апарати за основен училиштен прибор на учениците со посебни образовни потреби;
- располагаат со членови т.е. стручни лица (медијатори) кои работат во инклузивни тимови, кои помагаат во комуникацијата на секое ниво и да се одржи нивото на заинтересираност помеѓу сите засегнати страни.

Со зголемувањето на ефикасноста на таторската работа, каква што е и функцијата на таторот, учениците се поттикнуваат и се учат да ги развијат своите образовани можности, притоа да постигнат подобар образовен резултат кај одреден наставен предмет или одредена наставна содржина. Според одговорите и мислењата на таторите, наставниците и претставниците од невладините организации, се заклучува дека таторската работа има позитивно влијание во утврдувањето на образовните модели и зголемувањето на ефикасноста од примена на истата.

Невладините организации, дополнителната таторска поддршка остварена како резултат на меѓуинституционалната соработка и координација ја насочуваат во улога на ресурсна, образовна и поддршка на учениците при адаптација во училиштето и на околината. Невладините организации освен преку активно вклучување на членови т.е. стручни лица кои работат во инклузивни тимови, тие нудат и професионална и образована поддршка и на таторите и на воспитно-образовниот кадар, преку учество во обуки, конференции, организирање на работилници, консултации кои придонесуваат до напредување во знаењата, вештините и компетенциите во современото општество.

Заклучни сознанија и препораки

Според анализата на податоците добиени од истражувањето, општата хипотеза во целост се потврдува. Може да се заклучи дека стапката на подобрување во постигањата на учениците со посебни образовани

потреби и попречености е зголемена и има значителни подобрувања во образованите знаења, како резултат на меѓуинституционалната поддршка, вклученоста на таторите, наставниците, училиштето и невладините организации.

Креирањето еден ваков вид на дополнително учење, преку таторската работа е прилично одговорно, но и проблематично, за кое е потребно сеопфатно и концизно планирање, ангажирање на стручни тимови од стручни лица и практичари.

Постои потреба од актуализирање и афирмирање на образовниот модел на воннаставна таторска работа, кој ќе има цел да ги подобри и зголеми постигнатите резултати на учениците од оваа категорија. Креирањето на официјален образовен модел за таторска работа сè уште не е иницирано, но конципираните мерки и планови за таторството од страна на релевантните институции придонесуваат за непречена, успешна и ефикасна таторска настава.

Преку ова истражување се утврди степенот на подготвеност и квалитет на таторската работа со учениците со посебни потреби, како фактор на подобрување на нивниот успех. Со истражувачките инструменти се утврди моменталната состојба и образовните потреби на учениците, во однос на иновирање на образовни модели и ефикасноста од таторската работа со учениците со посебни образовни потреби и тешкотии во учењето.

Поголемиот дел од постоечките проблеми во училиштето произлегуваат индиректно од прашања поврзани со отсутноста на учениците од редовната и воннаставната таторска работа, кои често се вознемирувачки и загрижувачки, и доколку се реши ова основно прашање постои можност да се надминат дел од констатираните проблеми и состојби.

Резултатите со кои се доаѓа во трудот одат во прилог на заклучокот дека постои голема потреба од професионален развој и развивање на образованите потреби, компетенции и вештини на таторите и наставниците, независно од видот на образование како формално, неформално или информално образование. Инклузивното образование води кон позитивни искуства, но бара промени и адаптации, притоа искористувајќи ги достапните ресурси за поддршка на учењето.

Препораките кои произлегуваат од спроведеното истражување упатуваат на заклучокот од потреба за продлабочување и развивање на компетенциите и вештините за успешно водење на таторската работа, и воведување на иновации во редовната настава и дополнителната таторска поддршка. Реализаторите на ваковиот вид на настава треба да развиваат вештини за самостојно креирање таторски часови, според потребите на ученикот, да внесуваат иновативни методи и техники за работа со ученици во таторската и редовната настава, да се оспособат за развивање на интерактивни модели, да развиваат стратегии за решавање на проблеми во наставата (пр. наставник – ученик), да ја подигнат свесноста за да се зголеми меѓусебната соработка, да се обучат за начинот како да се мотивира-

ат учениците, и важноста на образованието, да се запознаат со различни методички пристапи кои ќе бидат поткрепа во процесот на почетното описменување.

Имплементацијата на инклузивното образование во основното образование со таторството се гледа како позитивна иницијатива за да се продолжи со иновативни промени за промовирање на успехот на учениците со посебни образовани потреби во основното воспитание и образование, што е потребно за ефективно вклучување во редовната настава со помош и на други ресурси и релевантни организации.

Библиографија

1. Биро за развој на образованието (2007). Концепција за деветгодишно основно воспитание и образование. Скопје: Министерство за образование и наука.
2. Велковски, З. (2021). Обезбедување на квалитетот во високото образование. Скопје: Независен академски синдикат.
3. Велковски, З. (2021). Подобри наставнички компетенции за поквалитетно универзитетско образование. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филозофски факултет.
4. Димитрова- Радојчиќ, Д., Чичевска- Јованова Н., (2014). Инклузивно образование на учениците со посебни образовни потреби.
5. Инклузивно училиште: Водич за работа на училишниот инклузивен тим. (2020). Скопје: Биро за развој на образованието
6. Кожух, Б., & Ангелоска-Галевска, Н. (2008). Статистичка анализа на податоци. Скопје: Филозофски факултет.
7. Комисија за образование, Совет на Општина Штип. (2017). Штип: Универзитет „Гоце Делчев“ Штип.
8. Национална програма за развој на образованието во Република Македонија, 2005-2015.(2004). Скопје: Министерство за образование и наука.
9. Основни професионални компетенции и стандарди за наставници. (2016). Скопје: Македонски центар за граѓанско образование.
10. Правилник за основните професионални компетенции на наставниците во основните и средните училишта по подрачја. (2019). „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/2019.
11. Ризова, Е. (2021). Доживотно учење. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филозофски факултет.
12. Томевска-Илиевска, Е. (2015). Интерактивни пристапи во наставата. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филозофски факултет.
13. Томевска-Илиевска, Е. (2021). Интерактивни модели за развивање на педагошките компетенции. Скопје: Универзитет „Св.Кирил и Методиј“, Филозофски факултет.
14. Трајковски, В., Ангелоска-Галевска, Н. (2022). Академско пишување и објавување. Скопје: Филозофски факултет.
15. Angeloska-Galevska, N. (1998). Kvalitativni istrazuvawa vo vospitanieto i obrazovaniето, Bitola: Kiro Dandarо.
16. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York, NY: W. H. Freeman & Company. 1. Butler, V., & Cuenca, A. (2012). Con-

- ceptualizing the roles of mentor teachers during student teaching. *Action in Teacher Education*, 34, 296–308. doi:10.1080/01626620.2012.717012.
17. Dohmen, D., Erbes, A., Fuchs, & Günzel, J. (2007) Was wissen wir über Nachhilfe? – Sachstand und Auswertung der Forschungsliteratur zu Angebot, Nachfrage und Wirkungen. Berlin: Bundesministeriums für Bildung und Forschung.
 18. Fager, J. (1996). *Tutoring: Strategies for Successful Learning*. By Request Series. Washington: Northwest Regional Educational Lab., Portland, OR.
 19. Muijs, D, Reyonolds, D. (2011). *Effective Teaching: Evidence and practice*. New Delhi: SAGE Publications.
 20. Oser, F. (1997). *Beiträge zur Lehrerbildung*. Frankfurt: Leibniz-Institut für Bildungsforschung und Bildungsinformation.
 21. Robinson, C. D., Kraft, M. A., & Loeb, S. (2021). *Accelerating student learning with high-dosage tutoring*. Virginia: EdResearch for Recovery Design Principles.
 22. Thousand, J. S., & Burchard, S. (1990). Social integration: Special education teachers' attitudes and behaviors. *American Journal on Mental Retardation*, 94(4), 407–419.

TUTORING – AN EDUCATIONAL WORKING MODEL FOR PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS AND DISABILITIES IN PRIMARY EDUCATION

Krstanovska M., Tomevska-Ilievska E., Trajkovska M.

University “Ss. Cyril and Methodius”- Skopje, Faculty of Philosophy

Abstract

The paper “Tutoring – an educational working model for pupils with special educational needs and disabilities in primary education” focuses on approaches to improving the quality of education, improving the success of pupils with special educational needs and disabilities and the role of the tutor, as a mediator between the school and the NGOs sector in terms of extracurricular work with pupils, its irreplaceable place in schools, its role, significance and contribution to the system of primary education with pupils with special educational needs and disabilities.

The main and fundamental aim of this research is to determine the educational models and the effectiveness of the tutoring of pupils with special educational needs and disabilities and inter-institutional support needs. Research data have qualitative and quantitative characteristics, surveys and interviews are used as research techniques where research findings are processed using qualitative and quantitative analysis.

This research has proven that the institutions involved share the same perspective regarding this function, which they regard as necessary, beneficial, and effective. This also justifies the importance of tutors. The tutor is someone who works to develop inclusive education in a field where there are pupils from a different backgrounds or disabilities. According to the research’s findings, it is important to organize better trainings, provide training for young tutors just entering this field of special education. According to estimates, this tutoring profession will likely expand in the future not only in primary education for pupils with special educational needs and disabilities but also generally to all pupils in primary education, secondary education and higher education.

Keywords: *tutoring, special educational needs, teachers, inclusive education, inter-institutional support.*